

SAYI : B.02.0.019/16-1411

26.10.3.../2002

KONU :

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

- İLGİ : a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının 04.03.2002 tarihli ve KAN.KAR.
MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/6130-13689/32530 sayılı yazısı.
b) Başbakanlığın 07.03.2002 tarihli ve B.02.0.KKG.0.12/106-671-16/1224
sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Mehmet Ali ŞAHİN'in Sayın Başbakanımıza tevcih ettiği ve Sayın Başbakanımızca da kendileri adına koordinatörlüğünde cevap verilmesi tensip olunan 7/6130-13689 sayılı yazılı soru önergesi konusunda hazırlanan not'un suretleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerine arz ederim.

Dr. Kemal DERVİŞ
Devlet Bakanı

Eki :
Not suretleri (5 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği için :
TBMM Başkanlığına

Bilgi için :
Başbakanlığa

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN MEHMET ALİ ŞAHİN'İN 7/6130 NO'LU
YAZILI SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN NOT**

1. Türkiye'de başta Anayasa olmak üzere birçok alanda yapılan yasa değişikliklerinin tek nedeni daha çok yabancı sermaye çekebilmek değil, topyekün yatırımların artırılması ve kalkınmanın sağlanabilmesi için ekonomik ve sosyal alanda ihtiyaç duyulan reformların gerçekleştirilebilmesidir. İç tasarrufların ve sermaye birikiminin yeteri kadar olmaması nedeniyle hayata geçirilmesi planlanan kalkınma politikaları için ülkemizde her dönemde yabancı kaynaklara ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç son zamanlarda daha da kendini hissettirmiştir. Bu bağlamda ülkeye yabancı sermaye girişinin desteklenmesi ve yabancı yatırımların artırılması en fazla önem verilmesi gereken konulardan biri haline gelmiştir.

Doğrudan yabancı yatırımların bu anlamda önemi 1980 yılında algılanmış ve o tarihlerde doğrudan yatırım çekme yarışında etkin rekabet unsuru olarak öne çıkan yabancı yatırım rejimlerinin liberalizasyonu ülkemizde başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Bu dönemde Türkiye, uluslararası standartlara göre oldukça liberal bir yapıya sahip olan doğrudan yabancı yatırım rejimiyle geçmiş yıllara oranla performansını yükseltmiş ve 1986-1990 yılları arasında yılda ortalama % 23'lük bir hızla büyüyen uluslararası pastadan belirli ölçüde pay almasını bilmiştir. Bu dönemde, gelişmekte olan ülkelerdeki yabancı yatırım stoku yaklaşık % 40'lık bir artış gösterirken, Türkiye'deki, artış oranı % 225 olmuştur.

Ancak, 1990'ların ikinci yarısında, bu alanda ülkeler arasındaki rekabet giderek şiddetini artırmış ve değişen bu rekabet ortamında ülkelerin yeni stratejiler ve politikalar geliştirmesi kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Bunun sonucunda da, liberal bir yabancı sermaye rejiminin yanı sıra, çok çeşitli etkin yatırım politikaları (vergi, arazi tahsisi gibi teşviklerin yanısıra etkin tanıtım teknikleri vs.) rekabetin önemli bir unsuru olmaya başlamıştır. Dünyada gelişmekte olan bu yeni anlayışa ülkemizin yeterli ölçüde uyum sağlayamaması sebebiyle, bu yarışta potansiyelinin altında bir performans göstermiş ve uluslararası yatırımların % 28,5 oranında büyüdüğü son on yıllık dönemde ancak % 10,6 oranında büyüebilmiştir.

Son birkaç yıllık dönemde ise, 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizleri sonucunda ekonomi daralma sürecine girmiş ve GSMH yaklaşık % 8 oranında azalmıştır. 2001 yılındaki bu daralmanın temel nedeni özel nihai tüketim harcamalarının ve özel sektör yatırımlarının sırasıyla % 8,2 ve % 29,7 oranlarında küçülmesidir. Ayrıca kamu yatırım ve tüketimi de 2001 yılında uygulanan sıkı maliye politikası sonucunda reel olarak azalmıştır. Şubat ayından sonra TL'nin reel olarak hızlı değer kaybı, yükselen faiz oranları, uygulanan sıkı para ve maliye politikaları, finans piyasalarındaki belirsizlik iç talebin daralmasına neden olmuştur.

Bu ekonomik daralma ortamında yatırımlarda azalmış ve bu yabancı yatırımların da ülkemize ilgisinde bir duraklamaya neden olmuştur. 2001 yılının son aylarından itibaren ise, faiz ve kurların daha istikrarlı bir seyre kavuşması ve reel kurlardaki gerilemeye bağlı olarak ihracat piyasasının canlanmasıyla ekonomide genel bir iyileşme gözlenmeye başlamıştır. Merkez Bankasının yaptığı Yönelim Anketi sonuçları da beklentilerin olumluya döndüğüne işaret etmektedir. IMF'nin Türkiye ile ilgili olumlu rapor ve görüşleri doğru yolda olduğumuzu göstermektedir. Yabancı sermaye girişini artırmak için yaşanmakta olan bu olumlu gelişmelerin rüzgarını da arkamıza alarak bu alanda bir dizi çalışma başlamış ve devam etmektedir. Bu konudaki açıklamalar 4. Sorunun cevabında yer almaktadır.

2. İtalyan Telecom Mobile ve İş Bankası A.Ş. ortaklığı olan İş-Tim Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş. ile T.C. Ulaştırma Bakanlığı arasında aktedilmiş olan İmtiyaz Sözleşmesinin 33 üncü maddesi; "İşletmeci, ulusal dolaşım yapabilmek amacıyla, Türkiye'deki diğer lisanslı GSM şebekeleriyle Sözleşme yapabilir. Roaming anlaşması ve bununla ilgili ekonomik koşullar, imzadan önce görüşü alınmak üzere Bakanlığa sunulacaktır." hükmünü amirdir.

406 Sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun 4502 sayılı Kanunla değişik 10 uncu maddesinde; " Bu madde hükümleri dahilinde, mobil telekomünikasyon işletmecileri, makul, ekonomik açıdan oranlı ve teknik açıdan imkan dahilindeki roaming taleplerini karşılamakta yükümlüdürler... Kurum; roaming anlaşmalarının tabi olduğu ayrıntıları gösteren yönetmelikler çıkarır ve .. roaming ile ilgili anlaşmaların telekomünikasyon hizmetlerinin yürütülmesinde ve altyapının işletiminde serbest rekabeti engelleyici sonuçlara yol açmayacak tedbirleri alır..." hükümleri yer almaktadır.

Bu kapsamda İş-Tim A.Ş. 1 Mart 2001 tarihli yazısı ile Telekomünikasyon Kurumuna başvuruda bulunarak, ulusal dolaşım (roaming) konusunda Telsim A.Ş. ve Turkcell A.Ş. ile aralarında ulusal dolaşım anlaşması yapılmasına yönelik olarak devam etmekte olan sözleşme görüşmelerinin ilgili işletmecilerin olumsuz tutumu nedeniyle yavaş yürüdüğünü belirtmiş ve ulusal roaming anlaşmasının yapılmasını teminen, Kuruma gerekli müdahalede bulunulmasını ve tarafların bir araya getirilerek konunun çözüme kavuşturulmasını talep etmiştir.

Tarafların aralarında yaptıkları yazışmaların ve konuya ilişkin diğer bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde; Telekomünikasyon Kurulunun 04.05.2001 tarihli toplantısında anlaşmazlık halinin sabit olduğuna ve 11.04.2001 tarih ve 2001/143 sayılı Kurul Kararı ile belirlenen "Ulusal Dolaşım ile ilgili Anlaşmazlıklarda Uygulanacak Ulaştırma İşlemine İlişkin Usul ve Esaslar" gereğince, taraflar arasında ulusal dolaşım anlaşmasının dört hafta (verilebilecek ek süreler hariç) içerisinde gerçekleştirilmesine, aksi takdirde uluslararası uygulamalar da gözönüne alınarak Kurum tarafından belirlenecek hüküm ve koşullar çerçevesinde söz konusu anlaşmanın temin edilmesine karar verilmiş (Karar No:2001/166) ve bu Karar 07.05.2001 tarihinde ilgili işletmecilere tebliğ edilmiştir.

Ancak, "Usul ve Esaslar" ile verilen süre zarfında taraflar arasında bir anlaşma sağlanamaması üzerine, Telekomünikasyon Kurumu başkanlığında tarafların katılımıyla gerçekleştirilen bir dizi toplantıda anlaşma sürecinin çıkmaza girdiği temel konular tartışılmış, taraflar uzlaştırılmaya çalışılmış ve son olarak taraflardan ulusal dolaşım anlaşmasının yapılmasına yönelik nihai teklifleri alınmıştır. Toplantılar neticesinde tarafların teklifleri arasındaki farkın (özellikle fiyat açısından) çok büyük olması ve taraflar arasında karşılıklı müzakere yoluyla bir anlaşma tesis edilemeyeceğinin kesinlik kazanması üzerine, 12.10.2001 tarih ve 2001/332 sayılı Kurul Kararı ile "GSM 900 ve GSM 1800 İşletmecileri Arasında Makul, Ekonomik Açıdan Oranlı ve Teknik Açıdan İmkan Dahilindeki Bir Ulusal Dolaşım Anlaşması İçin Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Belirlenen Hüküm ve Şartlar" 18.10.2001 tarihli Kurum yazısı ekinde taraflara tebliğ edilmiştir. Yapılan tebliğatta, 406 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde öngörülen Ulusal Dolaşım talep hakkının söz konusu Kurul Kararı ile belirlenen "Hüküm ve Şartlar" çerçevesinde kullanılması halinde; Turkcell A.Ş. ve Telsim A.Ş. bakımından yasal ulusal dolaşım yükümlülüğünün doğmuş sayılacağı, söz konusu "Hüküm ve Şartlar" dahilinde taraflar arasında ulusal dolaşım anlaşmasının en geç 15.11.2001 tarihine kadar imzalanması ve ulusal dolaşımın en geç 17.12.2001 tarihine kadar başlatılması hususları Taraflara bildirilmiştir.

Bilahare İş-Tim A.Ş. söz konusu hüküm ve şartlar dahilinde bir ulusal roaming anlaşması imzalamayı kabul ederek Turkcell A.Ş. ve Telsim A.Ş. firmalarını sözleşme görüşmelerinde bulunmaya davet etmiştir. Ancak gerek Turkcell A.Ş. gerekse Telsim A.Ş. Kurum tarafından belirlenen "Hüküm ve Şartlar" dahilinde ulusal roaming anlaşmasını imzalamayı reddetmiş ve Karar aleyhine sırasıyla 4 üncü ve 5 inci Asliye Hukuk Mahkemesine başvurarak 12.11.2001 ve 25.11.2001 tarihlerinde ihtiyati tedbir kararı aldirtmışlardır.

Bunun üzerine Telekomünikasyon Kurumu, söz konusu ihtiyati tedbir kararlarının kaldırılması istemiyle ihtiyati tedbir kararını veren mahkemeler nezdinde başvuruda bulunmuş ve 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin 05.12.2001 tarihli kararı ile Turkcell bakımından ihtiyati tedbir kararının kısmen kaldırılmasına; 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin 13.12.2001 tarihli kararı ile Telsim bakımından ihtiyati tedbir kararının Ulaştırma Bakanlığı yönünden kaldırılmasına, Telekomünikasyon Kurumu açısından ise ihtiyati tedbir kararına itirazın reddine karar verilmiştir.

Söz konusu ihtiyati tedbir kararları üzerine, Aralık 2001 sonu itibariyle taslak olarak hazırlanan ve Telekomünikasyon Kurumunun Teşkilat Yönetmeliği gereğince bir aylık askı süresi içerisinde işletmeciler ile ilgili kurum ve kuruluşlardan görüşlerinin alınmasını müteakip nihai haline getirilen "Ulusal Dolaşım (Roaming) Anlaşması Yapılması ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" 19.02.2002 tarih ve 2002/84 sayılı Kurul Kararı ile kabul edilmiş ve bilahare 08.03.2002 tarih ve 25689 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmeliğin "Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce başlatılan ulaştırma süresi hangi tarihe kadar yapılmış bulunan bütün işlemler, düzenlenmiş olan belgeler ve vuku bulan müzakereler bu Yönetmelik kapsamında geçerliliklerini korumaya ve hüküm doğurmaya devam eder."

Şeklindeki Geçici 1 inci maddesi uyarınca, Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilmiş olan süreç geçerliliğini korumaktadır.

Bu çerçevede, Telekomünikasyon Kuruluna 11.03.2002 tarih ve 2002/111 sayılı Kararı ile, taraflar arasındaki uzlaşmazlık sürecinde bugün gelişen nokta, yapılan işlemler ve tebligatlar dikkate alınarak ve 406 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin ve "Ulusal Dolaşım Anlaşması Yapılması ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" in Kurula verdiği yetkiye dayanarak; Yönetmeliğin Geçici 1 inci maddesi kapsamında halihazırda Turkcell A.Ş. ve Telsim A.Ş. bakımından Ulusal Dolaşım Yükümlülüğünün doğduğuna ve bu kapsamda Ulusal Dolaşım Yükümlülüğünün yerine getirilmesine yönelik bir Ulusal Dolaşım Anlaşmasının en geç 30 gün içerisinde imzalanması hususunun taraflara tebliğ edilmesine karar verilmiştir. Yapılacak tebligatı müteakip Turkcell A.Ş. ve Telsim A.Ş. tarafından Ulusal Dolaşım Yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, Yönetmeliğin 17. maddesi uyarınca Telekomünikasyon Kurumu tarafından idari para cezası uygulanabilecektir.

3. Motorola ve Nokia firmaları ile Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş. arasındaki medyaya da yansıyan uyuşmazlık, bu üç firmayı ilgilendiren bir konudur. Bu uyuşmazlığın özel hukuk hükümleri çerçevesinde çözülebileceği düşünülmektedir. Nitekim, sözkonusu firmalar birbirleri hakkında davalar açmışlar ve olay uluslararası tahkime intikal etmiştir. Bu tür ticari uyuşmazlıklar, dünyanın her tarafında, zaman zaman, uluslararası faaliyet gösteren özel sektör kuruluşları arasında yaşanmaktadır. Bu olay, devlet uygulamalarından kaynaklanmayıp, tamamen ilgili firmaların ticari uyuşmazlığı niteliği taşıması sebebiyle Türkiye'nin imajını ve yabancı sermaye girişini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

4. Yukarıda, birinci maddede de tartışıldığı gibi, ülkemiz 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren çeşitli nedenlerden dolayı yabancı sermayeyi cezbetme açısından geride kalmıştır. UNCTAD tarafından oluşturulan ve 137 ülke için 1998-2000 yıllarını kapsayan "doğrudan yabancı yatırım endeksi"ne göre Türkiye 122. Sırada yer almaktadır. Bu durum da potansiyelimizi tam olarak kullanamadığımız anlamına gelmektedir. Bu sıkıntımızı aşabilmek için yeniden yapılanmayla ilgili reformlar hızla uygulamaya konulmaktadır. Bunlardan en önemlileri:

- mali sektörle ilgili olarak Bankalar Kanununda yapılan değişiklikle Fon bünyesindeki bankaların alacaklarını tahsil kabiliyetinin artırılması ve mali sistemde önemli yeri bulunan kamu bankalarının mali yapılarının güçlendirilmesi süreçlerinin tamamlanması,
- bütçe disiplininin sağlanması amacıyla fonların kapatılması,
- Merkez Bankasının özerkliğe kavuşturulması,
- Kamulaştırma, devlet ihale, şeker, doğalgaz, telekom, tütün, elektrik piyasası ve sivil havacılıkla ilgili kanunların çıkarılması sayılabilir.

Ülkemize yabancı sermaye girişini artırmak için bunlar yeterli değildir. Bunun için yatırım ortamının iyileştirilmesi ve ülkemizde yatırım yapma avantajlarının yabancı yatırımcılara etkin bir şekilde anlatılması gerekmektedir.

Bu konuda ciddi adımlar atılmıştır. Türkiye'de Yatırım Ortamının iyileştirilmesi Reform Programı 11.12.2001 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu programla yatırım yeri seçiminden şirket kuruluşuna, gümrüklerden vergi ve teşvik alanlarına kadar yatırımcının yatırımın çeşitli aşamalarında karşılaştığı sorunlara çözüm getirilmesi amacıyla, ilgili kurum ve özel sektör temsilcilerinden oluşan dokuz teknik komite kurulmuştur. Ayrıca teknik komitelerin faaliyetlerini izlemek, yönlendirmek ve iş programlarının takvimini ve nihai sonuçlandırma sürelerini belirlemek üzere Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu kurulmuştur. Ayrıca, yeni bir doğrudan yabancı yatırım mevzuatının geliştirilmesi ve etkin bir yatırım promosyonu faaliyetinin yürütülmesi için de çalışmalar başlatılmıştır. Bu doğrultudaki çalışmalarımız süreklilik taşıyan bir anlayışla devam etmektedir.

Bu bağlamda ülkemiz, gerek kamu sektöründe gerek özel sektörde iyi yönetim ilkelerini hayata geçirmek zorundadır. Bunun için de şeffaflık ve katılımcılık ilkesi etrafında şekillenen iyi yönetim ilkelerini kamu ve özel kesimi kapsayacak şekilde, sistemimize hakim kılma yönünde adımlar atılmıştır. Bu amaçla 2001 yılı başında bir yönlendirme komitesi ve bu komiteye yardımcı olmak üzere bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Bunların yanında yatırım ortamının iyileştirilmesi ve ülkemizde yatırım yapma avantajlarının yabancı yatırımcılara etkin bir şekilde anlatılması için Hazine Müsteşarlığı pro-aktif bir yaklaşımı benimsemiş olup, öncelikle etkin tanıtım faaliyetinde bulunmak için elzem olan veri tabanını oluşturma çalışmalarına hız vermiştir. Ülkemizdeki uygun yatırım yerlerini ve sektörleri tespit etmek amacıyla illerdeki organize sanayi bölgeleriyle irtibata geçilmiş ve alınan bilgiler bir veribankası olarak düzenlenmektedir. Ayrıca, yurt dışında pazarlanması uygun olan sektörlerin ve firmaların belirlenmesi çalışmalarına da hız verilmiştir. Bir çok ülkede faaliyette olan yatırımcı konseyinin Türkiye'de de kurulması için çalışmalara başlanmıştır. Bu amaçla ülkemizde yatırımı bulunanlar da dahil olmak üzere, önemli çok uluslu şirketlerle temasa geçilmiştir. Konseyin ilk toplantısının bu yıl içinde yapılması planlanmaktadır.

Bütün bunlara ilave olarak, yatırım çekme tanıtım faaliyetleri için bir model oluşturmak üzere Dünya Bankasıyla da ortak çalışmalarımız devam etmektedir.